

"Herbir vücud-u fâniyi çok bâki vücutlara çekirdek yapar, makasıd-ı Rabbâniyesine medar eder, şuûnât-ı Sübhâniyesine mazhar kılar, kalem-i kaderine mürekkep ittihaz eder ve kudretin dokumasına bir mekik yapar." İzah eder misiniz?

"Aynen öyle de, **يَا أَيُّهَا الْمَلَأَىٰ** Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedûd, mukteza-yı rahmet ve hikmet ve vedûdiyet olarak kâinat fabrikasına hareket veriyor. Herbir vücud-u fâniyi çok bâki vücutlara çekirdek yapar, makasıd-ı Rabbâniyesine medar eder, şuûnât-ı Sübhâniyesine mazhar kılar, kalem-i kaderine mürekkep ittihaz eder ve kudretin dokumasına bir mekik yapar."

"Ve daha bilmediğimiz pek çok inâyât-ı galiye ve makasıd-ı âliye için, kendi faaliyet-i kudretiyle kâinatı faaliyete getirir. Zerrâtı cevelâna, mevcudatı seyerâna, hayvânâtı seyelâna, seyyârâtı deverâna getirir, kâinatı konuşTURUR, âyâtını ona sessiz söylettirir ve ona yazdırır."

"Ve mahlûkat-ı arziyeyi, rububiyeti noktasında, havayı emir ve iradesine bir nevi arş, ve nur unsurunu ilim ve hikmetine diğer bir arş, ve suyu ihsan ve rahmetine başka bir arş, ve toprağı hıfz ve ihyâsına bir çeşit arş yapmış; o arşlardan üçünü mahlûkat-ı arziye üstünde gezdiriyor."(1)

Kainattaki faaliyet ve hareketlerin temelinde, Allah'ın isim ve şunatlarını görmek ve görünmek istemesi bulunuyor. Yani Allah isim ve şunatlarını hem kendi görmek hem de başkalarına göstermek için kainatı sürekli değıştirip dönüştürüyor ve sürekli bir faaliyet ve hareket ile çalkalıyor.

Her bir ismin arkasında bir şunat bulunuyor. Mesela **Vedud** bir isimdir ve arkasında muhabbet şunatı hükmediyor şöyle ki:

"Vedud ismine mazhar olan muhakkikin-i evliya: 'Bütün kâinatın mâyesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı muhabbetledir. Bütün mevcudattaki incizab ve cezbe ve câzibe kanunları,

***muhabbettendir.'* demişler."**(2)

Allah bana **Vedud** ve **Rezzak** ismi gereği ihsanda bulunmak istiyor. Mesela bana bir elma ihsan edecek. Elmanın oluşabilmesi için ağacı yaratıyor, ağacın beslenmesi için toprak ve mineralleri yaratıyor, toprağın su ihtiyacını karşılamak için bulutları ve yağmuru yaratıyor, yine elmanın kızarabilmesi için güneşi ve güneş sistemini yaratıp hareket ettiriyor, sonra baharın gelmesi için dünyanın güneş etrafında dönmesi gerekiyor vs,.. uzayıp giden bir faaliyet ve hareket silsilesi neticesinde elma icat ediliyor. Elmanın icat edilmesinin kökeninde ise, başta ifade ettiğimiz gibi **Vedud** ve **Rezzak** ismi hükmediyor. Vedud ve Rezzak isminin arkasında da İlahi bir şuunat hükmediyor. Yani ihsan etme işinden Allah Zat-ı Uluhiyetine münasip bir lezzet-i mukaddese bir memnuniyet-i münezzehe alıyor.

Diğer bir husus, her bir isim her bir şuunat kendi mana ve hükmünü özel ve mümtaz bir şekilde göstermek için bir alan bir form düzenliyor ki buna arş deniliyor. Mesela, hava unsuru bir alan bir form bir arştır. Bu alanda ve arшта Allah'ın irade ve emir sıfatları özel ve mümtaz bir şekilde tezahür ediyor. Her isim ve sıfatın bu tarz arş ve formları bulunmaktadır.

Zaten asıl maksat ve gaye, Allah'ın kendi sonsuz cemal ve kemalini görmek ve göstermek istemesidir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Mektubat, Yirmi Dördüncü Mektup, İkinci Makam.](#)

(2) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, İkinci Mevkıf.](#)